

NA CESTE DO RÍMA: OBRAZ PADOVY AKO RELIGIÓZNEHO CENTRA V CESTOPISOCH J. KOLLÁRA A Š. NEMECKSKAYA

ZUZANA VARGOVÁ

VARGOVÁ, Zuzana: *On the Way to Rome: The Image of Padua as a Religious Centre in the Travel Books of J. Kollár and Š. Nemecskaya*, 2024, Vol. 6, Issue 2, pp. 18 – 24. DOI: 10.17846/CEV.2024.06.2.18-24.

ABSTRACT: The paper focuses on the analysis of the way the city of Padua is depicted in the travelogues by J. Kollár and Š. Nemecskaya. The travelogues of both authors, whose selection was the decisive criterion for the authenticity of experiences and theological education, were analysed and interpreted to uncover the semantic potential of their text and to find out how religious motifs are portrayed in the visual perception of the city and whether their image of the city supports the typological inclusion of Padua as a religious centre.

KEYWORDS: Travel books. Padua. Religious motifs. J. Kollár. Š. Nemecskaya.

ÚVOD

Padova má vďaka historickej a kultúrnej hodnote svojich pamiatok – univerzite, architektúre, umeleckým dielam, botanickej záhrade –, ale aj prírodným osobitostiam jedinečné postavenie v talianskom i vo svetovom meradle.¹ Je teda prirodzené, že vzbudila pozornosť aj u slovenských spisovateľov, autorov cestopisov v 19. storočí. Budeme to ilustrovať na príklade cestopisu J. Kollára (*Cestopis obsahující cestu do Horní Italie a odtud přes Tyrolsko a Bavorsko, se zvláštním ohledem na slavjanské živly* 1841) a Š. Nemecskaya (*Memoriale ex meis peregrinationibus in extraneis Regnis* 1852), ktorí na svojej ceste do Ríma navštívili aj Padovu.²

Významná osobnosť českého a slovenského národného obrodzenia, básnik, spisovateľ a evanjelický kňaz Jána Kollár (1793 – 1852) podnikol do Talianska dve cesty, prvú v roku 1841 a druhú v roku 1844. Kollárovo rozhodnutie cestovať do Talianska bolo inšpirované nielen situáciou v samotnom Uhorsku (na túto okolnosť upozorňuje v samotnom úvode prvého cestopisu J. Kollár, pozri Kollár 1843, II – VIII), ale aj zvedavosťou a záujmom o prírodu, umenie, charakter i jazyk krajiny. Pri opise kultúrnych a historických pamiatok a miest, ktoré navštívil v roku 1841 po trase Terst, Benátky, Padova, Verona, Brescia,³ upozorňuje na ich slovanský charakter. Aj keď vykonštruovaná genéza a slovanské stopy v navštívených miestach vykazujú „zásadné trhliny“, nemožno J. Kollárovi uprieť príťažlivosť i spôsob zviditeľňovania „*dejinami nakumulovaných hodnôt*“, ktoré z Talianska, a teda aj Padovy, činia „*zrkadlo večnosti*“, „*koncentrát všeludských hodnôt*“, ktorý navyše dotvára vizuálnym obrazom nepredstaviteľného „*divadla prírody*“, ponúkajúci pohľad na „*netušený ráj krás a pôvabův*“ (Kollár 1843, 119).⁴ Aj keď vyjadruje obdiv k prírode i náklonnosť

¹ Nachádza sa na zozname svetového dedičstva UNESCO.

² Cesty do Talianska, ako na to upozorňuje V. Faktorová (2012, 181), boli v slovenskom prostredí inšpirované možnosťou spoznávania kolísky európskej kultúry, histórie a vzdelanosti, cenných umeleckých pamiatok, svätých miest i aristokratických dvorov.

³ Počas svojej prvej cesty sa nedostal do Ríma, ktoré ležalo mimo územia habsburskej ríše (nezískal včas cestovný pas) (István 2021, 102).

⁴ M. Putna exhalované pociťovanie šťastia v Taliansku radí k typickým topoi literatúry grand tour (2006, 28). V tejto súvislosti možno upozorniť na úvod k vydaniu Kollárovho cestopisu z roku 1907, v ktorom J. Jakubec analyzuje nielen motiváciu cesty J. Kollára do Talianska, ale aj jeho spôsob nahliadania na krajinu, prírodu, umenie i národný charakter (Jakubec 1907, III – LXII).

k Talianom, v jeho „krajinomalbe“ vždy dostávajú najviac priestoru Slovania.⁵ Kollárove cesty do južnej Európy nadväzujú na predchádzajúce obdobia, napr. svojou barokovou organizáciou priestoru.⁶

Katolícky kňaz a bernolákovský spisovateľ Štefan Nemetskay (1792 – 1884) navštívil Taliansko trikrát (Vargová – Gallik 2023, 567). V roku 1835 a 1864 cez Taliansko prechádzal, v roku 1852 sprevádzal na ceste do Ríma rožňavského biskupa D. Zichyho (1808 – 1879). Jeho cieľom bolo „vidieť blahoslavenú tú zem a navštíviť hroby svätých apoštolov Petra a Pavla“ (Nemetskay 1876, 47). Odkazuje tak aj na skutočnosť, že integrálnou „súčasťou literatúry slovenského národa, a to v akomkoľvek historickom medzníku, bola a neustále je duchovnosť, ktorá pramení a vyviera najmä z kresťanstva“ (Gallik 2015, 128).

Aj keď boli motívy „južnej“ cesty týchto dvoch autorov rozdielne, ich výber⁷ možno zdôvodniť viacerými okolnosťami, ktoré u nich evidujeme: súlad s osvieteným úsilím o poznanie sveta i šírenie vzdelanosti, teologické vzdelanie, autentickosť zážitkov a vizuálneho vnímania mesta, nadväznosť na tradíciu literatúry grand tour⁸.

Cieľom príspevku je prostredníctvom interpretácie cestopisných záznamov vybraných autorov uchopiť obraz mesta Padova, poukázať na to, ako sa religiózne motívy a osobná náboženská skúsenosť vybraných autorov-cestovateľov artikuluje v cestopisných záznamoch.⁹

LITERÁRNA PRECHÁDZKA MESTOM

U J. Kollára nevyvoláva jedno z najstarších¹⁰ miest Talianska veľké nadšenie. Možno je to aj pre jeden z najpálčivejších problémov/nedostatkov talianskych miest reflektovaných v cestopisoch, ktorým je čistota. J. Kollár sa vo svojich záznamoch javí ako kritik miestnych pomerov. Nezmieňuje sa

⁵ Slovanský program a potvrdzovanie predchádzajúcich historických a lingvistických hypotéz o Taliansku ako „slovanskom Herculanu“ sa stal leitmotívom aj J. Kollárovej *Staroitalie slavjanskej* (1853).

⁶ Na uvedený aspekt nadväznosti upozornil vo svojej štúdii Kiss Szemán 2019, 207 – 215.

⁷ Do svojich cestopisných záznamov zahrnuli opis mesta Padova G. Zechenter-Laskomerský (*Zo Slovenska do Ríma* 1865; pozri Zechenter-Laskomerský 1960), a J. Kompánek (*Pútnická cesta do Ríma* 1889). Títo autori však pri opise nevychádzajú z vlastných autentických zážitkov.

⁸ Grand Tour sa v tradičnom význame vlastne chápe ako kanonická trasa prechádzajúca posvätnými miestami kultúry, miestami, kde sa možno stretnúť s antickým kultúrnym dedičstvom. Hoci inšpiráciou pre jej rozvoj sa stal pre svoje vnímanie Talianska a zdôrazňovanie nutnosti štúdia antiky priamo v teréne nemecký estetik J. Winckelmann, jej začiatok sa spája s menom J. W. Goetheho a dielom *Cesta po Taliansku* (1816 – 1817, 1829) (Putna 2006, 26 – 27). Jeho vplyv na „pútnikov“ do Talianska je nepopierateľný. Český literárny vedec M. C. Putna dokonca usudzuje, že každý ďalší pútnik/cestovateľ do Talianska „zapisoval své prožitky a myšlenky [...] ať přiznaně či nepřiznaně, s Goethem v zádech“ (Putna 2006, 28).

⁹ Výskum podstaty literatúry v spojitosti s geografickým priestorom a časom možno vnímať ako metodologický posun v rámci literárnovedných orientácií 20. storočia. Tak napríklad D. Ďurišin akcentuje v porovnávacom výskume priestorové kritériá ako účinný nástroj prekonávania izolácie národných literatúr. Skúmaním národnej literatúry v medziliterárnom kontexte sa primárne odкрývajú jej špecifiká, tvorivá invencia, spresňuje sa obraz národnej literatúry (pozri Ďurišin 1985; Ďurišin 1986, 207 – 230). Otázky stredoeurópskeho literárneho priestoru sa dostali do centra pozornosti I. Pospíšila, M. Zelenku, T. Žilku, V. Žemberovej, P. Koprdu, A. Zelenkovej, ale aj ďalších literárnych vedcov, ktorí v kontexte svojho výskumu kriticky prehodnocujú literárnu interakciu v stredoeurópskom priestore, smerovanie i kvality stredoeurópskej literárnej tvorby.

¹⁰ Na jeho historickú hodnotu upozorňuje J. Kollár odkazom na mytologický príbeh tvoriaci základný pilier Vergíliovho eposu *Aeneas*, konkrétne na verše, ktoré verbalizujú to, že Trojan Antenor sa stal zakladateľom mesta Patavium pri severozápadnej časti Adriatického mora, t. j. dnešnej Padovy (porovnaj Vergílius 2018, 20; Karabová 2022, 254 a Kollár 1843, 121).

síce o geografickej polohe či pôdoryse mesta, ale zdôrazňuje, že „*zewniternost Padowy není pěkná*“ (Kollár 1843, 130). Pod uvedené hodnotenie sa zjavne podpísala architektonická podoba stavieb: „*domové tmawí, obzwlášťe u pozemí, anť pro přístřeší čili podlaubí, téměř po celém městě běžící, světlo k oknům proniknauti nemůže: odtudto pochází i to, že celé město jest zapawučiněno, zaprašeno, zanečistěno*“ (ibid.). Uvedený úryvok deklaruje J. Kollárov cit pre svetlo. Teda analogicky ako pre stredovekú metafyziku sa aj pre autora-cestovateľa stáva základným princípom krásy svetlo. Pomáha rozlišovať farby, svetelnosť, zem i nebesá (Eco 2007, 70). J. Kollárov pohľad na mesto korešponduje s kresťanským vnímaním symboliky svetla ako symbolu božskosti, duchovného elementu (Biedermann 1992, 292). V dôsledku jeho náboženského presvedčenia/cítienia môžeme chápať načrtnutú polaritu svetlo-tma ako horný a dolný svet, dobro a zlo, deň a noc, vznik a zánik, smrť a zmŕtvychstanie, stvorenie a zánik (Eliade 2004, 190 – 191, 436 – 437). Načrtnuté duality implikujú pritom aj moment vývoja, t. j. po epoche temnej nasleduje vždy epocha svetlá, čistá, obrozená. Spolu s procesualnosťou i pod dojmom videného sa spája predstava sveta ako sveta premien, ale aj histórie (ibid., 190 – 191). Dokumentuje to mesto svojim hmotným i nehmotným kultúrnym dedičstvom. Túto schopnosť mesta výstižne sformuloval D. A. Norris vo svojej teórii mesta. Zdôrazňuje, že mesto sa návštevníkovi prihovára svojimi budovami i ulicami, budovy sú v prenesenom význame jeho slová a ulice zas jeho vety. Mesto je teda text sui generis, text, ktorý skrz svoj naratív (budovy, ulice) uchováva svoju pamäť, lebo cesty, stavebné materiály, architektonické osobitosti – to všetko odzrkadľuje vplyvy, ktoré tvoria vonkajšie znaky mesta a kultúry, ktorú reprezentuje (Norris 2009, XV).

Kollárovo videnie „vnútorného“ mesta Padovy však kontrastuje s nazeraním na „vonkajšie“ mesto/okolie. To sa J. Kollárovi javí ako „*rozkošné i zajímavé*“ (Kollár 1843, 130). Je to predovšetkým pre kúpeľné mestečko Abano (dnes Abano Terme – pozn. autorky) a mestečko Arqua v blízkosti Euganejských vrchov neďaleko od Padovy, v ktorých nachádza kus slovanskej prítomnosti. Mohlo by sa zdať – i vzhľadom na uvádzané motívy Kollárovej cesty, že J. Kollár plánoval „hodiť všetky slovenské starosti za hlavu“ a oddať sa vnímaniu krás talianskej, a teda aj padovskej prírody a umenia, ale v skutočnosti šťastie v Taliansku i v Padove, topoi príznačné pre literatúru grand tour (Putna 2006, 28), mu poskytuje nielen krajina so svojou podmaňujúcou prírodou, ale predovšetkým príležitosť naplniť svoje vlastenecké poslanie. V rámci svojej „zážitkovej“ recepcie vyslovuje lingvistickú hypotézu, podľa ktorej vrch Vendo v Euganejských vrchoch je odvodený od historického označenia Slovanov (Vendi/Venedi). Penzum ďalších informácií sa týka nachádzania slovanských stôp v talianskom prostredí.¹¹ Čitateľ má možnosť sa dozvedieť nielen o existencii liečivých miestnych prameňov v okolí Padovy, ale aj náhrobku významného českého šľachtica grófa Václava Ferdinanda Popela von Lobkovitz, ktorý v rámci svojich ciest navštívil aj Padovu (pozri Kollár 1843, 130 – 131).

Iné aspekty Padovy, mesta ľahko dostupného vlakom, a jeho okolia zaujali Š. Nemetskaya. V prvom rade vysúva do popredia jeho fyzicko-geografickú polohu. Ukotvuje ňou jednak dobré prírodné, hospodárske i dopravné danosti mesta zohľadňované pri zakladaní stredovekých i starovekých miest (Hrůza 2014, 215 – 219).¹² Okrem prírodnej bariéry – rieky Bacchiglione a rovinatého kraja – uvádza ako umelú bariéru na okraji mesta vonkajšie hradby so 7 vstupnými bránami. Padova tak vzbudzuje dojem sídelného centra, ohraničeného od okolitej prírody i vidieka. Vstup do mesta bol zjavne regulovaný. Opis vnútornej priestorovej štruktúry mesta s pôdorysom trojuholníkového typu sa zakladá na kontúrovaní typických súčastí stredovekých miest – opevnenia, vstupných brán, uličnej siete, hlavného námestia a najdôležitejších architektonických dominánt mesta.

¹¹ Nie je to len osobitosťou J. Kollára, ale bol to všeobecný trend.

¹² Starobylosť mesta je artikulovaná u Š. Nemetskaya stroho prostredníctvom prefixu „pra“ (Nemetskaya 1876, 49).

Je veľmi pozoruhodné, aké informácie podáva autor-cestovateľ čitateľom. Zaujímavé sa nám javí využitie trojuholníka a čísla 7 súčasne. Geometrické útvary i čísla majú v *Biblii* svoj význam (pozri *Svätá Biblia* 2002) a ukazujú sa, že aj v kontexte cestopisných záznamov Š. Nemescskaya ich možno vnímať ako symboly dokresľujúce image mesta. Trojuholníková kompozičná schéma sa v architektúre uplatňuje ako trinitársky symbol, znak vyjadrujúci trojjednosť Boha (Biedermann 1992, 314). Číslo 7 je v biblickom význame zas číslom dokonalosti (7 dní stvorenia opísaných v *Genezis*, 7-ramenný svietnik, 7 znamení Apokalypsy a i.) (Fouilloux 1992, 45). Zjavne Š. Nemescskayovi ide o zdôraznenie „duchovného“ charakteru mesta. Image mesta viditeľne formujú „*vysoké, čierne, sčiasťky gotické domy a úzke ulice*“ (Nemescskay 1876, 49). Nemescskayov opis urbanistickej štruktúry – hoci jeho výpovedná hodnota je do značnej miery oklieštená pre kusé informácie i nie dostatočne jednoznačné formulácie – naznačuje budovanie stavieb podľa princípov gotiky i koexistenciu gotiky s inými architektonickými štýlmi. Tu sa možno len domnievať, že románskymi a byzantskými. V konečnom dôsledku však vysoké budovy či úzke ulice mohli u autora teologického založenia oživovať videnie mesta v opozícii pohanský vs. kresťanský, antický vs. stredoveký. To by mohlo byť aj vysvetlením toho, prečo v kontexte svojho opisu hodnotí domy ako „čierne“, keď podobne ako u J. Kollára nejde o stavebné materiály, výzdobu či ďalšie architektonické prvky (napr. arkády meštianskych domov), ale – analogicky predstave stredovekého človeka¹³ a možno i pod patristicko-scholastickým vplyvom – o symboliku svetla v spojitosti s božským princípom (Eco 2007, 65). Evokuje tak predstavu tmy, resp. temnoty ako počiatočného stavu substancií ešte nepreniknutých Bohom (Lurker 1999, 275), a svetla ako atribútu božstva i božského pôsobenia (Lurker 1999, 257), všetkého, čo ukazuje cestu k Bohu. Využitie týchto obrazov sa môže javiť ako zdôraznenie starobylosti mesta, ale tiež vnímanie interrogácie „svetla“ a hmoty ako zdroja krásy urbánneho prostredia. Takáto sémantická viacvýznamovosť sa prejavuje aj na ďalších miestach jeho cestopisných záznamov. Tak napríklad zdôraznením rozlohy a účelnosti jedného z najväčších námestí (Prato della Valle) v Európe, ktoré sa v Padove nachádza, nepriamo odkazuje na zvyšky rímskej architektúry a funkčnosť námestia ako srdca spoločenského a duchovného života i stredovekého mesta. Š. Nemescskay oceňuje krásu vymurovaného prieplavu, mostov, dvojradovo vysadených stromov. Emočný zážitok vyvolaný pohľadom na prírodnú scenériu uprostred námestia pripomína vnímanie prírody, lúky, kvetov a pod. v renesancii. Isola Memmia (zelený ostrov uprostred námestia) predstavuje istý ohraničený priestor, vytvárajúci vo vedomí polarity: svet bežný, banálny, ale aj umelý výtvor, určený na sviatočný odpočinok. Ukazuje, ako má príroda vyzeráť. Príroda vs. kultúra, záhrada vs. mesto.

Okrem početných sakrálnych stavieb, ktoré sú stredobodom jeho záujmu, aspoň v takom rozsahu, ako to umožňovala dobová tlač, za pozoruhodnú považuje i ďalšiu zástavbu – budovu radnice a univerzity. Hoci autor-cestovateľ vidí mesto ako „*veľmi pusté a ľuduprázdne*“ (Nemescskay 1876, 49) vzhľadom na uvádzané demografické údaje – „*ačkoľvek do 40 000 obyvateľov počíta*“ (ibid.) – predpokladáme, že uvádzaním tejto jeho osobitosti sa usiluje ukázať jeho demografický potenciál.

Námestie Padovy ako integrálna súčasť štruktúry mesta upútalo oboch slovenských cestovateľov. Mohlo by sa však zdať, keďže ho neuvádzajú na prvom mieste, že táto časť mesta je akousi okrajovou „sekvenciou“ (Lynch 2004) obrazu mesta. Zjavne poradie jednotlivosti mesta záviselo od záujmu konkrétneho cestovateľa.

Jána Kollára upútala najmä rozloha historického námestia Prato della Valle. Prirovnáva ho k ostrovu, ktorý „*asi 528. střew. zdělí a 312 střew. zšíří, otočený potokem čili průplawem vyzděným, mosty a stromy ku procházkám ozdobeným. Z obau stran vody stojeji na břehu sochy slavných Padowanůw, aneb takových mužůw, kteří nějaké zásluhy o to město měli aneb na zdejší universitě*

¹³ Predstava Boha ako svetla má však svoje korene v hlbšej minulosti. Pozri Eco 2007, 65.

se učili. *Postaweny jsou tyto pomníky hned od města, hnedo de ctitelůw a přátelůw, hned od potomkůw. Co do krásoumy čili uměleckého citu a saudu, duše z křídlatěwši w Benátkách, zde již lehčeji létala*“ (Kollár 1843, 124).

Aj keď Š. Nemecskay uvádza viaceré námestia Padovy (sv. Antonína, tzv. panské), bližšie opisuje len jeden, „nesmierny“ priestor (Nemecskay 1876, 49), námestie „*Campus Martius, wčul' Prato della Valle*“ (ibid.), uprostred ktorého sa nachádza „*okruhly ostrov, 528 stôp dlhý a 328 stôp široký, otočený potom čili prieplovom, štvorhrannými kameňmi pekne vymurovaným, pres ktorý 4 krásne mosty vedú*“ (ibid.). Dočítame sa, že na tomto námestí sú vysadené stromy, možno tu nájsť galériu sôch 80 biskupov, pápežov a iných významných osobností, hoci bez bližšieho rozvedenia. Adjektívum nesmierny, resp. spôsob opisu vytvára dojem, že námestie ponúka príležitosť pre dlhšie prechádzky i nachádzanie „vnútornej harmónie“. Nejde tu však len o opis hlavného námestia (ibid.), ale aj o zdôraznenie jeho významu/funkčnosti. Je to veľký, alebo ako uvádza Š. Nemecskay „nesmierny“ priestor obklopený peknými domami, priestor určený na prechádzky, „výročné“ trhovisko, priestor, kde sa usporadúvajú slávnosti sv. Antonína (ibid.). Tým Nemecskay podčiarkuje hospodársku i reprezentačnú funkciu hlavného námestia.

Š. Nemecskay sa vyhýba enumeratívne uvádzaniu i rozsiahlejšiemu opisu pamiatok v Padove – s výnimkou niektorých cirkevných objektov, ktoré predstavujú obligatórnu zastávku pri prehliadke mesta. Predstavuje chrám sv. Antonína a sv. Justíny, katedrálly chrám a chrám sv. Filipa a sv. Jakuba. Opis zodpovedá štýlu bedekrových informácií a úsilia vzbudiť dojem hodnovernosti a odbornosti predkladaných faktov a údajov.

J. Kollár sa podobne sústredil na charakteristiku najdôležitejších/turisticky najznámejších cirkevných objektov – Baziliku sv. Antona Paduánskeho, Chrám sv. Justíny, chiesa di Santa Maria dei Servi, padovskú katedrálu a padovský kostol sv. Filipa a Jakuba, ale pri ich opise vsadil na zážitkovosť. Čitateľa sa usiluje osloviť prostredníctvom zaujímavosti súvisiacich s daným miestom. Na rozdiel od ostatných autorov¹⁴ oceňuje väčšmi Chrám sv. Justíny ako Baziliku sv. Antona Paduánskeho, nešetří pri jeho opise „superlatívami“: „*Stavba chrámu St. Justiny dle nárysu Palladiova jest mnohem krásnější a pravidelnější [...] a slušne se chrám tento k nejpřednějším v celé Italii počítá. Architektura jest zde plod vznešené krásoumy*“ (Kollár 1907, 250). Príčin takého kladného postoja je u Kollára-evanjelika niekoľko. Týkajú sa interiéru kostola, jeho maliarskej a sochárskej výzdoby predstavujúcej „*historie biblické*“ (Kollár 1843, 251) i využitia drahých kameňov v podlaží kostola. Úprava interiéru tak prispieva k pociťovaniu slobody a svetlosti, nevyhnutých pre „*cítění tichého a blahého poklidu duše*“ (ibid.). No rovnako môže byť príčinou relativizovania dôležitosti Baziliky sv. A. Paduánskeho aj negatívny postoj autora-cestovateľa k františkánom pre ich spor s benediktínmi o relikvie sv. Justíny i evanjelistu sv. Lukáša (Kollár 1843, 251) (môžeme sa len domnievať, že jeho príklon k benediktínom súvisí s ich misijnou činnosťou u Slovanov, Piaček – Kravčík 1999).

SUMMARY

Padua was one of the stops of the Italian route of J. Kollár and Š. Nemecskay. Their trip aimed to strengthen personal religiosity by performing a pilgrimage as a manifestation of spiritual life. Their authorial strategy of the image of the city is thus based on the contour of the semantic potential of the city of Padua, whose literary representation makes it possible to “experience the presence of God” and feel uplifting emotions in this view of the city. This corresponds to

¹⁴ Pozitívne emócie spája Š. Nemecskay s Chrámom sv. Antonína Paduánskeho, kde „*v tmavej kaplnke odpočívajú na žulovom, striebrom a mramorom preskvostne ozdobenom oltári ostatky sv. Antonína Paduánskeho, ktoré ustavične príjemnú vôňu vydávajú*“ (1876, 49).

the selection of visited and described sacral objects, especially churches, temples and cathedrals and their interiors. Although the characteristics of sacral architecture mediated by the authors are fragmentary, they are aimed at highlighting spiritual values, anchoring the supernatural orientation of man, and his direction from earthly life to another, otherworldly, permanent home in eternity. Both authors amaze the reader with several religious buildings (churches and temples) that allow for “transcendental encounters with God” and reflections on the meaning of being and one’s responsibility in fulfilling this meaning. With this approach, both J. Kollár and Š. Nemecskaya “demolished” the traditional idea of the city of Padua as a university and scientific city and formed the concept of the city as a religious centre.

Táto práca bola podporená Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-23-0586.

LITERATÚRA

- Biedermann, Hans. 1992. *Lexikón symbolov*. Bratislava: Vydavateľstvo Obzor.
- Đurišin, Dionýz. 1985. *Teória medziliterárneho procesu*. Bratislava: Tatran.
- Đurišin, Dionýz. 1986. Tradície a výdobytky slovenskej literárnej komparatistiky. In: Đurišin, Dionýz (ed.): *Dejiny literárnej komparatistiky socialistických krajín*. Bratislava: Veda, vydavateľstvo SAV, 207 – 230.
- Eco, Umberto. 2007. *Umění a krása ve středověké estetice*. Praha: Argo.
- Eliade, Mircea. 2004. *Pojednání o dějinách náboženství*. Praha: Argo.
- Faktorová, Veronika. 2012. *Medzi poznáním a imaginací. Podoby obrozenského cestopisu*. Praha: ARSCI.
- Fouilloux, Danielle et al. 1992. *Slovník biblické kultury*. Praha: EWA.
- Gallik, Ján. 2015. Duchovná cesta Jozefa Tótha. In: Kučerková, Magda (ed.): *Duchovná cesta a jej podoby v literatúre*. Nitra: UKF, 128 – 132.
- Goethe, Johann Wolfgang. 2017. *Cesta do Talianska*. Bratislava: Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov.
- Hrůza, Jiří. 2014. *Svět měst*. Praha: Academia.
- István, Anna. 2021. Tradícia grand tour a rola slovanských pamätných miest v cestopise Jána Kollára. In: Kiss Szemán, Róbert (ed.): *JINÝ Kollár – Kollár versus JINÍ*. Budapest: BTK ELTE, 97 – 106.
- Jakubec, Jan. 1907. Úvod. In: Kollár, Ján. *Cestopis obsahující cestu do Horní Italie a odtud přes Tyrolsko a Bavorsko se zvláštním ohledem na slavjanské živly roku 1841 a sepsanou od Jana Kollára*. Praha: Nákladem J. Otty, III – LXII.
- Karabová, Katarína. 2022. *Komentár k čítaniu Vergília*. Trnava: Katedra klasických jazykov FF TU v Trnave.
- Kiss Szemán, Róbert. 2019. Dekonstrukce a konstrukce krajiny v Kollárově Cestopisu do Horní Italie – Keszthely, Zalavár, Zalaapáti. In: *Slovenská literatúra* 66/3, 207 – 215.
- Kollár, Ján. 1843. *Cestopis obsahující cestu do Horní Italie a odtud přes Tyrolsko a Bavorsko se zvláštním ohledem na slavjanské živly roku 1841. Konanau a sepsanau od Jana Kollára S Wyobrazeními a Přílohami též i se Slowníkem slawjanských umělcůw všech kmenůw od neystarších časůw k nynějšímu věku, s krátkým životopisem a udáním znamenitějších, zvláště národních, wýtworůw*. Pešt: Tiskem Trattner Károlyiho.
- Kollár, Ján. 1853. *Staroitalia slavjanská, aneb objevy a důkazy slavských v zeměpisu, v dějinách, a v bájesloví, zvláště v řeči a v literatuře nejdávnějších vlaských a sousedních kmenů, z kterých*

- zřejmě, že mezi prvotními osadníky a obyvateli této krajiny i Slavjané nad jiné četnější byli.*
Viedeň: Císařská Královská Dvorská a Státní Tiskárna.
- Kollár, Ján. 1907. *Cestopis obsahující cestu do Horní Italie a odtud přes Tyrolsko a Bavorsko se zvláštním ohledem na slavjanské živly roku 1841.* J. Jakubec (ed.), Praha: Náklad J. Otty.
- Kompánek, Jozef. 1889. *Pútnická cesta do Ríma.* Turčiansky Sv. Martin: Kníhtlačiarsko-účastinársky spolok.
- Lurker, Manfred. 1999. *Slovník biblických obrazů a symbolů.* Praha: Vyšehrad.
- Lynch, Kevin. 2004. *Obraz města. The image of the City.* Praha: RNDr. Ivana Hexnerová – BOVA POLYGON.
- Nemecskay, Štefan. 1876. Cesta po Itálii až po Janov (Genuu), Řím a Neapol. In: *Pútník svätovojeťeský* 5, 47 – 59.
- Norris, David A. 2009. *Belgrade. A Cultural History.* Oxford: Oxford University Press.
- Piaček, Jozef – Kravčík, Miloš. 1999. Benediktíni. In: *FILIT: Otvorená filozofická encyklopédia.* <https://dai.fmph.uniba.sk/~flit/fil/fil.html> [25. 07. 2024].
- Putna, Martin C. 2018. *Obrazy z kulturních dějin Střední Evropy.* Brno: Albatros Media a. s.
- Svätá Biblia.* 2002. Banská Bystrica: Svetová biblická spoločnosť.
- Vargová, Zuzana – Gallik, Ján. 2023. Obraz Talianska ako centra katolíckej cirkvi v cestopisných záznamoch Š. Nemecskaya. In: *Studia Historica Nitriensia* 27/2, 567 – 580.
- Vergilius Maro, Publius. 2018. *Aeneas.* Praha: Městská knihovna v Praze.
- Zechenter-Laskomerský, Gustáv. 1960. *Spisy III. Cestopisy.* Bratislava: Slovenské vydavateľstvo krásnej literatúry.

KONTAKT

doc. PhDr. Zuzana Vargová, PhD.
Ústav stredoeurópskych jazykov a kultúr
Fakulta stredoeurópskych štúdií UKF v Nitre
Dražovská 4
949 01 Nitra
Slovenská republika
zvargova@ukf.sk